ФИЛОЗОФИЈА ЛИБЕРАЛКАПИТАЛИЗМА И НАРАСТАЈУЋИ ОКЕАН ПЛАНЕТАРНЕ БЕДЕ
Правде, а не милостиње

Новац је устоличен као највиша на скали вредности Запада. Све друге вредности човека и друштва изводе се из новца или своде на њега. Циљ је достигнут, унутрашња хумана пустиња, она у срцу човека и она у бићу друштва, шири се. Древни, хиљадугодишњи пореци људскости се руше. Племена, цивилизације, етноси, западају у сваком углу Земље у кризу и сиромаштво. То је цена обиља једне петине Земљана. Све је толико добро упаковано и дизајнирано, толико забавно, да многи неће приметити ни сопствени нестанак, а камоли да је ђаво збиља дошао по своје

Пише: Лоренцо Кјаластри

По-зна-то је да је вла-да-ју-ћи си-стем у ста-њу да пру-жи, у смер-ни-ца-ма и мо-да-ли-те-ти-ма, су-штин-ски еко-но-ми-стич-ко ту-ма-че-ње жи-во-та. Ко-ри-сте-ћи про-па-ган-ду и ре-кла-му, на ни-во-и-ма ко-ји су му свој-стве-ни, он успе-ва да по-ла-ри-зу-је чо-ве-ка пре-ма хе-до-ни-стич-ком обрасцу, ну-де-ћи му фе-ти-ше као псе-у-до-о-слон-це на ко-ји-ма би по-сти-гао ла-жну рав-но-те-жу. Еле-мен-ти за-јед-нич-ке жуд-ње ства-ра-ју те-мељ за но-ве гру-пе, оја-чан за-глу-шу-ју-ћим и не-из-бе-жним там-та-мом са-мо-ре-кла-ме, а чо-век се за-тва-ра у це-ли-ну у ко-јој се иден-ти-фи-ку-је као њен део пре-по-зна-ју-ћи у њој се-би слич-не по то-ме што има-ју нео-сно-ва-не по-тре-бе и ве-штач-ке ци-ље-ве.

Све то се од-ви-ја уз ви-сок ни-во усло-вља-ва-ња ко-ји мо-же ду-бо-ко да ути-че на из-бор и по-на-ша-ње, па сва-ка дру-штве-на гру-па, ма ко-ли-ко се раз-ли-ко-ва-ла, на-ла-зи у нов-цу, глав-ном усло-ву тог усло-вља-ва-ња, и у соп-стве-ној хи-је-рар-хи-ји чвр-сту дог-му на ко-јој се те-ме-љи. Отва-ра се про-стор ве-ли-кој дру-штве-ној гру-пи, у ко-јој се сви иден-ти-фи-ку-ју при-зна-ју-ћи но-вац као спа-со-но-сни ин-стру-мент, као не-ку вр-сту ча-роб-ног шта-пи-ћа за до-сти-за-ње сре-ће. Али, осим те за-ви-сно-сти од нов-ца, још јед-на вр-ста за-ви-сно-сти бр-зо кр-чи пут. То је за-ви-сност ко-ја на-ста-је из по-ли-тич-ких ре-ше-ња ко-ји-ма се ма-ше у име про-гре-са и де-мо-кра-ти-је. На су-бјек-тив-ну за-ви-сност од нов-ца ка-чи се објек-тив-на за-ви-сност. Ако пр-вој мо-же-мо да при-пи-ше-мо да је њен но-си-лац си-ро-ма-штво чо-ве-ка, оној дру-гој мо-ра-мо да при-зна-мо да са-мо уве-ћа-ва то си-ро-ма-штво.

У име ди-на-мич-но-сти ка-пи-та-ли-стич-ког си-сте-ма ми-ни-ра-не су ста-бил-не ве-зе ре-ци-проч-но-сти, ус-по-ста-вља се прин-цип про-ви-зор-но-сти ко-ји се са-мо по-мо-ћу нов-ца ма-ски-ра у па-ра-ван мир-но-ће. Све по-ста-је про-ви-зор-но, при-вре-ме-но, за-мен-љи-во и раз-мен-љи-во. Ду-бо-ки од-но-си при-ја-тељ-ског, по-ро-дич-ног, рад-ног ти-па, ко-ји су не-ка-да по-сто-ја-ли у ста-бил-ним гру-па-ма, са-да не-ста-ју. Мо-дер-но дру-штво пре-ки-да ту нит со-ци-јал-ног ми-ра у ко-рист не-ста-бил-них со-ци-јал-них псе-у-до гру-па. Уз-ди-же се ефе-мер-на и по-вр-шна гру-па, спо-соб-на, у слу-ча-ју по-тре-бе, да се пре-тво-ри у гло-бал-ну гру-пу, али не-спо-соб-на да ство-ри спо-ко-јан жи-вот, јер сво-је уте-ме-ље-ње на-ла-зи са-мо у нов-цу. Да-кле, чак и не-ви-не, спон-та-не услу-ге ко-је је гру-па га-ран-то-ва-ла ра-ни-је, са-да ви-ше не по-сто-је или су све че-шће усло-вље-не нов-цем.

НО-ВАЦ – СРЕД-СТВО ИЛИ ГО-СПО-ДАР

Са јед-не стра-не, из-град-ња мо-дер-не др-жа-ве са-ма по себи проузроковала је рас-кид ста-бил-них ве-за и мо-ра-ла је да на-мет-не но-ва ре-ше-ња за њих. Са дру-ге стра-не, у ства-ра-њу те мо-дер-не др-жа-ве во-ди-ло се ра-чу-на да се из-гра-де ин-сти-ту-ци-је спо-соб-не, бар у на-ме-ра-ма, за по-сре-до-ва-ње и хар-мо-ни-за-ци-ју

ра-ди ре-ша-ва-ња ство-ре-них про-бле-ма, па је та-ко на-ста-ла со-ци-јал-на др-жа-ва.

У име сло-бо-де и еко-ном-ског би-лан-са да-нас се ру-ши и струк-ту-ра со-ци-јал-не др-жа-ве.

Дру-штве-на дез-ин-те-гра-ци-ја је пот-пу-на у со-ци-јал-ној гру-пи, у по-ро-ди-ци, у ин-сти-ту-ци-ја-ма и све је све-де-но на хлад-ни ад-ми-ни-стра-тив-ни од-нос. Прин-ци-пи со-ли-дар-но-сти и уза-јам-не по-мо-ћи не-ста-ју, а на ме-сто њих до-ла-зе пла-ће-ни од-но-си. По-чев од по-мо-ћи ма-ло-лет-ни-ци-ма, обра-зо-ва-њу, здра-вљу, спор-ту, све се пре-но-си на при-ват-ну фир-му ко-ја ис-кљу-чи-во ју-ри до-бит, па за-то и пла-ћа-мо ње-ну услу-гу.

На тај на-чин, по-ред на-ше лич-не скло-но-сти да сле-ди-мо мо-ду, сви-ма на-ма да-нас тре-ба ви-ше нов-ца не-го ју-че.

Гру-па при-пад-но-сти је све ма-ње за-јед-ни-ца, а све ви-ше ал-ге-бар-ски збир осо-ба не-спо-соб-них за при-род-на за-до-вољ-ства, осим да су-ро-гат тих за-до-вољ-ста-ва при-у-шти се-би пла-ћа-њем. На при-мер, у САД се при-пре-ма, у јед-ном лан-цу ве-ли-ких тр-го-вач-ких цен-та-ра, екс-пе-ри-мент са ма-лим ће-ли-ја-ма, обо-је-ним со-би-ца-ма и слич-но, где ље-ди че-ка-ју на ред да би ту спа-ва-ли, али за то спа-ва-ње мо-ра-ју и да пла-те. Баш су до-ви-тљи-ви ти Аме-ри-кан-ци.

Циљ је до-стиг-нут, а ху-ма-на пу-сти-ња за-га-ран-то-ва-на. Под-сти-ца-ње его-и-зма је им-пе-ра-тив ра-ди ства-ра-ња по-тро-шач-ког мен-та-ли-те-та или мен-та-ли-те-та бор-бе за оп-ста-нак, уз бес-крај-ни низ по-сле-дич-них си-ту-а-ци-ја мо-рал-не де-гра-да-ци-је, дру-штве-не са-мо-ће и си-ро-ма-штва, све до људ-ске по-ру-ге, без пре-се-да-на је у исто-ри-ји, би-ло да је реч о уни-што-ној или ство-ре-ној ствар-но-сти.

Да ли се та ствар, ко-ја је за-хва-ти-ла нас „сре-ћ-не” уче-сни-ке на бан-ке-ту тог уго-је-ног дру-штва са су-пер хо-ле-сте-ро-лом, ти-че са-мо нас зва-ни-ца или не? Од-го-вор је ба-на-лан. На-ив-но је не при-ме-ти-ти да се, у вре-ме-ну и про-сто-ру, на раз-не на-чи-не, ти-че свих, баш свих, без раз-ли-ке, чак и оних што ни-су ље-ди и што бе-сло-ве-сно про-во-де свој жи-во-тињ-ски век у ка-квој из-гу-бље-ној еква-дор-ској шу-ми или у ар-ген-тин-ским пам-па-си-ма.

Ис-тре-бљи-ва-ње би-зо-на у пре-ри-ја-ма, по-чет-ком два-де-се-тог ве-ка, ра-ди из-град-ње же-ле-зни-ца, до-ве-ло је до гла-ди аме-рич-ке Ин-ди-јан-це, а до-ку-су-рио их је, на још ка-та-стро-фал-ни-ји и без-об-зир-ни-ји на-чин, бе-ли чо-век својом ко-њи-цом, сво-јим бак-те-ри-о-ло-шким и хе-мијс-ким оруж-јем оно-га до-ба, од-но-сно бо-ги-ња-ма и алкохолом. Да-нас се гра-де „но-ве ве-ли-ке же-ле-зни-це у све-ту", а чо-век има но-ве апе-ти-те, но-ве гра-ни-це да до-стиг-не и осво-ји, да би на-мет-нуо сво-ју им-пе-ри-ју.

СУП-ТИЛ-НИ-ЈИ, ДА-КЛЕ, ОПА-СНИ-ЈИ

Ар-ми-ја ко-ја се по-мо-ћу хи-пер-ли-бе-ра-ли-зма кре-ће пре-ма тре-ћем све-ту има на-ме-ре раз-ли-чи-те од прет-ход-них ко-ло-ни-за-то-ра. Док се кла-сич-ни ко-ло-ни-за-тор огра-ни-ча-вао на ли-ша-ва-ње „до-мо-ро-да-ца" њи-хо-вих си-ро-ви-на, или на то да их учи-ни ро-бо-ви-ма, он ни-је имао ни ин-те-ре-са, ни на-ме-ре да се ди-рект-но ме-ша у дру-штве-ну струк-ту-ру ко-ло-ни-зо-ва-них, осим на мар-ги-на-лан на-чин или због ин-ди-рект-них раз-ло-га. У сва-ком слу-ча-ју од-но-си су би-ли мно-го екс-пли-цит-ни-ји и си-ро-ви-ји, што је у ко-ло-ни-зо-ва-ним сре-ди-на-ма иза-зи-ва-ло јед-на-ко екс-пли-цит-на осе-ћа-ња ко-ја су, у мно-гим слу-ча-је-ви-ма, ја-ча-ла ет-нич-ке и не-за-ви-сне те-жње.

Ме-ђу-тим, „фи-ло-зо-фи-ја ка-пи-та-ли-зма" има но-ву спо-соб-ност, ку-жну ка-рак-те-ри-сти-ку да се по-ну-ди на про-бу и да се онај што ку-ша та-ко њо-ме за-ра-зи, да-кле она је са-мо-пре-по-руч-љи-ва и де-кла-ри-ше се-бе као ци-ви-ли-за-ци-ју про-гре-са. Дру-штве-не за-јед-ни-це и на-ро-ди се ру-ше пред њом у ди-вље-њу пре-ма њe-ном за-па-њу-ју-ћем тех-но-ло-шком ре-пер-то-а-ру. Че-сто, сре-ћом не увек, има-ју пре-ма њој осе-ћај вре-мен-ске не-при-ла-го-ђе-но-сти, што их во-ди ка то-ме да не-ги-ра-ју се-бе са-ме у ко-рист „спа-си-ла-ца", а то спа-са-ва-ње тре-ба из-ве-сти што пре, при-ла-го-ди-ти се вре-ме-ну, не гу-би-ти ни ча-са, као да је сра-мо-та не би-ти исти као и они. На оне што пру-жа-ју от-пор та-квом по-на-ша-њу пр-во гле-да-ју са чу-ђе-њем, а он-да их ста-вља-ју на стуб сра-ма, че-му прет-хо-де пре-на-гла-ше-ни аутен-тич-ни ра-си-зам, при-звук не-бе-ске пред-о-дре-ђе-но-сти, би-блијс-ко пре-по-зна-ва-ње се-бе

као „иза-бра-ног на-ро-да”, као исти-не над исти-на-ма, нео-по-зи-ве исти-не, као оли-че-ња су-пер-и-ор-но-сти. Али, при-хва-та-ње њи-хо-вог на-чи-на жи-во-та не зна-чи на-пре-дак, већ са-мо из-ра-жа-ва под-ре-ђе-ност обра-сцу ко-ји се-бе сма-тра су-пер-и-ор-ним и де-ма-ски-ра на-шу сла-бост. При-хва-та-мо да клек-не-мо, а ка-да по-ста-не-мо слу-ге, га-зда ће нас та-ко и тре-ти-ра-ти. За-гр-љај је смр-то-но-сан.

Древ-ни, хи-ља-ду-го-ди-шњи дру-штве-ни си-сте-ми се ру-ше. Пле-ме-на, ци-ви-ли-за-ци-је, ет-но-си, за-па-да-ју у сва-ком углу Зе-мље, од Ама-зо-на до Ма-да-га-ска-ра, у кри-зу и си-ро-ма-штво.

У мно-гим на-ро-ди-ма тер-мин си-ро-ма-штва био је не-по-знат, па че-сто ни-је имао ни од-го-ва-ра-ју-ћу реч да се пре-ве-де на аутох-то-ни је-зик. Пре-о-бра-ћа-ње ска-ле вред-но-сти уво-ди но-вац на пр-во ме-сто; дру-ге вред-но-сти, иза ње-га, као што су сре-ћа, бла-го-ста-ње, бо-гат-ство, све-де-не су на ње-га или су, у сва-ком слу-ча-ју, ве-за-не за ње-га.

Но-вац је но-ва ре-ли-ги-ја, он је-ди-ни по-кре-ће пла-ни-не, али је и је-ди-ни ко-ји ме-ња еко-си-стем у ко-ме се чо-век, онај „не-ци-ви-ли-зо-ва-ни”, онај не-за-пад-ни, са-вр-ше-но кре-тао, и то са од-лич-ним здра-вљем, док ни-је са-знао за до-лар. Не осли-ка-ва се при-род-на бу-дућ-ност, као она ко-ју је за-ми-шљао Ру-со, са ле-пом и ве-ли-ко-ду-шном при-ро-дом и сре-ћ-ним чо-ве-ком, као су-прот-ност „про-гре-су”. Мо-жда би тре-ба-ло да се и за-пи-та-мо шта под-ра-зу-ме-ва-мо под „про-гре-сом” и не по-ду-да-ра ли се на-ша иде-ја о про-гре-су са укуп-ним пре-тум-ба-ва-њем Зе-мље у ко-рист јед-не са-мо-зва-не су-пер-и-ор-но-сти по сва-ку це-ну, од-но-сно су-пер-и-ор-но-сти ко-ја не при-хва-та раз-ли-ке.

ДИР-ЉИ-ВА ТУ-ГА ЕВИ-ТЕ ДУ-АР-ТЕ

„Фи-ло-зо-фи-ја ка-пи-та-ли-зма” ја-ше на ура-га-ну „де-мо-кра-ти-је” и „про-гре-са”, а пу-те-ви ко-ји-ма иде су це-ли свет, па су и про-бле-ми ко-ји због ње на-ста-ју свет-ски, као и њен зах-тев за гло-бал-ним се-лом и до-ми-на-ци-јом.

Ни-ка-ква на-ци-о-нал-на ни-ти на-ци-о-на-ли-стич-ка уско-гру-дост не мо-же да се су-прот-ста-ви том огром-ном ки-кло-пу, бар не на ду-ги пе-ри-од. Про-блем је уни-вер-за-лан и мо-ра се уни-вер-зал-но ре-ша-ва-ти. Ме-теж ими-гра-ци-о-них кре-та-ња је при-род-на по-сле-ди-ца од-у-зи-ма-ња људ-ских ре-сур-са соп-стве-ним зе-мља-ма, што као по-сле-ди-цу има ства-ра-ње про-бле-ма дру-гим на-ро-ди-ма. Про-блем се ти-че Евро-пља-на и тре-ћег све-та, али и би-ло ко-га ко ди-ше на овој пла-не-ти.

Ђа-ни Бен-ве-ну-ти је имао пра-во ка-да је ре-као да „мла-ди-ћи ко-ји зи-ми спа-ва-ју у ка-на-ли-за-ци-ји Бу-ку-ре-шта, или де-ца Рио де Жа-не-и-ра или Банг-ко-ка ко-ја се про-сти-ту-и-шу на ули-ца-ма, по-ка-зу-ју сва-ко-ме ко хо-ће да схва-ти да дик-та-ту-ра нов-ца не-ма гра-ни-ца, не-ма коч-ни-ца, па ни пре-пре-ка”.

До-бро, ко-му-ни-зам је, с ону стра-ну Бер-лин-ског зи-да, „јео де-цу”. Ка-пи-та-ли-зам се за-до-во-ља-ва ти-ме да их про-да-је, ис-ко-ри-шћа-ва и си-лу-је.

Гло-ба-ли-за-ци-ја је има-ла, као по-сле-ди-цу, по-ве-ћа-ње си-ро-ма-штва у све-ту, по-што ње-ни по-бор-ни-ци има-ју свет-ски апе-тит. Сви жи-ви-мо под истом чи-змом, с тим што ве-ли-ка ве-ћи-на жи-ви у си-ро-ма-штву до гра-ни-це уми-ра-ња од гла-ди, а оста-так све-та, слу-га исто-га га-зде, жи-ви у ста-њу по-лу-хип-но-зе, за-гу-шен сво-јом људ-ском бе-дом.

Глад-ни у све-ту, ка-да до-спе-ју у же-ље-ни, са-ња-ни Ел-до-ра-до, пред-ста-вља-ју са-мо ма-ли део оних што уми-ру или оних ко-ји ће, уско-ро, на ми-ли-о-не, али ра-то-бор-ни-ји, очај-ни-ји, при-пре-мље-ни-ји да на-ва-ле на на-ше гра-ни-це.

Ма-ла мул-ти-ет-нич-ка обо-је-на шта-фе-та што ви-си на ста-ни-ца-ма и тр-го-ви-ма успе-ва, за са-да, не-ка-ко да пре-жи-ви, али у не та-ко да-ле-кој су-тра-шњи-ци, ка-да по-ста-не број-ни-ја, раз-о-ча-ра-на у зе-мљу сно-ва, због нео-ства-ре-ног сна, њен бес би мо-гао да се пре-тво-ри у осве-ту и дру-штве-ни су-коб.

Ова-ко је пи-са-ла Ева Ду-ар-те, он-да ка-да су је си-ро-ти-њa и мар-ги-нал-ци већ зва-ли Еви-та: „Се-ћам се ја-сно бес-крај-не ту-ге ко-ју сам осе-ти-ла от-крив-ши да на све-ту по-сто-је си-ро-ма-шни и бо-га-ти. Чуд-но је би-ло то што ме ни-је то-ли-ко рас-ту-жи-ва-ло по-сто-ја-ње си-ро-ма-шних, ко-ли-ко чи-ње-ни-ца да знам да исто-вре-ме-но по-сто-је и бо-га-ти.”

МИ-ЛО-СР-ЂЕ КАО ФУНК-ЦИ-ЈА СИ-СТЕ-МА

Не-ће нас спа-сти ни не-вла-ди-не ни ми-ло-срд-не ор-га-ни-за-ци-је, јер че-сто де-лу-ју са-мо као до-пу-на или функ-ци-ја ова-квог си-сте-ма.

Ли-чи на до-сет-ку, али ни-је та-ко: на „Свет-ски дан де-те-та”, мул-ти-на-ци-о-нал-на пре-храм-бе-на струк-ту-ра „Мек До-налдс” је да-ла по је-дан евро за сва-ки по-тро-ше-ни „Биг Мек”.

Не тре-ба по-ни-жа-ва-ти оне ко-ји-ма тре-ба не-што, ни-је по-треб-на „по-ли-ти-ка фла-сте-ра” по-сле бом-бар-до-ва-ња фос-фо-ром, ни-ти син-дром са-бир-ног цен-тра по сва-ку це-ну, ако се по-том из-гу-бе у цр-ној ру-пи не-ле-гал-но-сти.

„... Са-мо ри-го-ро-зна прав-да. Јер, за ме-не, де-ље-ње ми-ло-сти-ње је увек би-ло за-до-вољ-ство бо-га-тих. Не-ху-ма-но за-до-вољ-ство да се по-бу-ди же-ља си-ро-ма-шних, да би увек би-ли не-за-до-во-ље-ни. А да би де-ље-ње ми-ло-сти-ње би-ло још бед-ни-је и окрут-ни-је, из-ми-сли-ли су до-бро-чин-ство и та-ко су при-до-да-ли на пер-верз-ну моћ де-ље-ња ми-ло-сти-ње и моћ да се ве-се-ло за-ба-вља-ју под из-го-во-ром да је си-ро-ти-њa глад-на. За ме-не су де-ље-ње ми-ло-сти-ње и до-бро-чин-ство ег-зи-би-ци-ја бо-гат-ства и мо-ћи да би се по-ни-зи-ла си-ро-ти-њa”,

пи-са-ла је Еви-та.

Про-блем си-ро-ма-штва ни-је про-блем ми-ло-ср-ђа не-го прав-де, прав-де у све-ту и по-тре-бе за уни-вер-зал-ним по-ли-тич-ким ре-ше-њем ко-је мо-ра да бу-де ди-ја-ме-трал-но су-прот-но фи-ло-зо-фи-ји ка-пи-та-ли-зма.

Из-ра-чу-на-то је да ће на-ред-них го-ди-на од си-де умре-ти у Афри-ци ми-ли-о-ни осо-ба, укључујући и де-цу. Ко-шта-ње ле-ко-ва је пре-ве-ли-ко, али пра-ви про-блем је то што ве-ли-ке мул-ти-на-ци-о-нал-не фар-ма-це-ут-ске ком-па-ни-је, уз по-моћ Бе-ле ку-ће, спре-ча-ва-ју африч-ке зе-мље да про-из-во-де ле-ко-ве по ни-ским це-на-ма, за-др-жа-ва-ју-ћи мо-но-пол над њи-ма, под из-го-во-ром да су их они па-тен-ти-ра-ли.

Осам-де-сет од-сто оруж-ја у Афри-ци про-да-је пет стал-них чла-ни-ца Са-ве-та без-бед-но-сти УН. Еми-са-ри ли-бе-ри-зма об-и-гра-ва-ју, ку-пу-ју ло-кал-не оли-гар-хи-је тре-ћег све-та да би мо-гле сло-бод-но да де-лу-ју.

Мо-рис Блон-де пи-ше: „Исто се мо-же ре-ћи, у раз-ли-чи-тој ме-ри, и за оста-ле африч-ке про-из-во-де. По ре-до-сле-ду ва-жно-сти, по-сле Ни-ге-ри-је до-ла-зе Ал-жир, Ли-би-ја, Еги-пат и Ан-го-ла. Био сам у Ан-го-ли. Ви-део сам ло-кал-но ста-нов-ни-штво, исцрпљено по-сле де-це-ни-ја гра-ђан-ског ра-та, ка-ко глад-но иде из-ме-ђу го-ми-ла сме-ћа ка вра-ти-ма ве-ли-ких, нај-ску-пљих хо-те-ла на све-ту, под утвр-ђе-ним бе-де-ми-ма Аме-ри-ка-на-ца, ко-јих та-мо има мно-го. Њи-хо-ви наф-та-ши фре-не-тич-но иси-са-ва-ју ан-гол-ску наф-ту, без-бед-ни иза бе-де-ма утвр-ђе-ња, иза сво-је без-бед-но-сне гар-де. Бри-га њих ка-ко уми-ре ста-нов-ни-штво. То је злат-на при-ли-ка. У Ан-го-ли не-ма пра-ве вла-де, ни-ко не оме-та пљач-ку на-ци-о-нал-них бо-гат-ста-ва, ни-ко не тра-жи да се по-ло-же ра-чу-ни за бру-тал-ну аме-рич-ку рав-но-ду-шност пре-ма црн-ци-ма у сме-ћу. Та-мо не-ма ху-ма-ни-тар-не по-мо-ћи, не-ма чак ни фик-ци-је де-мо-кра-ти-је.”

СЛОМ „ДРУ-ШТВЕ-НОГ КО-НУ-СА”

Пре-ма кла-си-фи-ка-ци-ји ко-ју је из-вр-шио Џон Клив, опи-са-ни сце-на-рио пред-ста-вља зе-мљу ти-па А, у ко-јој Аме-ри-кан-ци мо-гу сло-бод-но да спро-во-де сво-ју „пе-ту сло-бо-ду”, она-кву ка-кву је опи-сао Но-ам Чом-ски, а ре-зул-тат се не мо-же опи-са-ти ре-чи-ма.

У Ла-тин-ској Аме-ри-ци, осам-де-се-тих го-ди-на, це-ле др-жа-ве су би-ле пре-тво-ре-не у огром-не план-та-же или огром-на га-ји-ли-шта сто-ке ис-кљу-чи-во у ин-те-ре-су Аме-ри-ке, док је њи-хо-во ста-нов-ни-штво све ви-ше за-па-да-ло у глад и бе-ду. Ве-ли-ко по-ве-ћа-ње га-ји-ли-шта го-ве-да, чи-ме су уни-што-не тра-ди-ци-о-нал-не кул-ту-ре, зна-чи-ло је ве-ли-ко сма-ње-ње по-тро-шње ме-са по гла-ви ста-нов-ни-ка, и ве-ли-ку за-ра-ду за го-спо-ду ко-ја је сле-ди-ла „Мон-ро-о-ву док-три-ну”.

Јед-на-ко као што је не-при-ја-тељ пот-пу-ног чо-ве-ка, по-што пред-ла-же ато-ми-зо-ва-ни мо-дел, фи-ло-зо-фи-ја ка-пи-та-ли-зма ће би-ти за-кле-ти не-при-ја-тељ „дру-штве-ног ко-ну-са”, под-ра-зу-ме-ва-ју-ћи под дру-штве-ним ко-ну-сом онај ко-нус на чи-јем вр-ху је чо-век, а за-тим се, по-ла-зе-ћи од ње-га, све ви-ше ши-ри на дру-штве-не гру-пе, за-јед-ни-це, на-ро-де, на-ци-је и сло-бод-не ин-сти-ту-ци-је.

Хи-пер-ли-бе-ри-зам је про-тив при-ро-де, про-тив је чо-ве-ка и ње-го-вих од-но-са, про-тив на-ро-да и про-тив ин-сти-ту-ци-ја. Све ве-зу-ју но-вац, бан-ке, Ме-ђу-на-род-ни мо-не-тар-ни фонд. Сви ду-гу-ју, сви ду-гу-је-мо, при-ват-но или др-жа-ви.

Ка-да цен-трал-не бан-ке по-диг-ну ли-хвар-ску ка-мат-ну сто-пу, ра-де то на ар-би-тра-ран на-чин, у сми-слу да не-ма ни-ка-кве, да се та-ко ка-же, де-мо-крат-ске или, ако је по во-љи, јав-не кон-тро-ле, ко-ја мо-же да им за-у-ста-ви раст. Са дру-ге стра-не, др-жав-ног и не-ма ви-ше или је по-ста-ло при-ват-но, па се сло-бод-но, без пре-пре-ка, мо-гу ста-вља-ти ру-ке у џе-по-ве гра-ђа-на, мла-дих па-ро-ва, већ за-ду-же-них пре-ма др-жа-ва, а да се ни-ко не за-пи-та да ли је тај чин ле-ги-ти-ман.

ЕГО-И-ЗАМ, ОТАЦ БЕ-СО-МУЧ-НЕ ПО-ТРО-ШЊЕ

Ипак, до-зво-ље-но је све што се чи-ни у име нов-ца, све је лак-ше ура-ди-ти у сце-на-ри-ју рас-па-да-ња, про-ви-зор-но-сти, ко-јим упра-вља ши-зо-фре-нич-ни по-крет ље-ди мр-ви-ца, ко-ји не-ма осо-би-ну „би-ћа”, већ ни-шта-ви-ла, за-ла-ска без сва-ну-ћа.

За-то се мо-гу без жа-ље-ња од-ба-ци-ва-ти оста-ци ци-ви-ли-за-ци-ја, на-ро-да, љу-ди и си-ро-ма-штва. На гро-бљу је зли и осве-то-љу-би-ви бог, не-што из Ста-рог за-ве-та, спре-ман да спа-се сво-је си-но-ве и да ка-зни ва-тре-ном си-лом про-чи-шћа-ва-ња оста-ле, али и спре-ман да сви-ма по-ка-же сво-ју ве-ли-ко-ду-шност, „Мек До-налдс”, „нај-ке”, „ко-ка-ко-лу”, све то као мà-ну са не-ба за за-слу-жне.

Кон-зу-ми-зам и ка-пи-та-ли-зам су два ве-ли-ка па-ра-лел-на ли-ка си-сте-ма ко-ји мо-же-мо на-зва-ти „при-зма ка-пи-та-ли-зма”.

То је при-зма ко-ја у осно-ви има но-вац, а као по-кло-пац ли-бе-ри-зам. Два ви-дљи-ва ли-ка, ка-пи-та-ли-зам и кон-зу-ми-зам, оба-ви-ја вео де-мо-кра-ти-је, док су оста-ли ње-ни ли-ко-ви скри-ве-ни. До-вољ-но је ма-ло се за-гле-да-ти да се ви-ди: по-ред ли-ка кон-зу-ми-зма сто-ји лик его-и-зма, са-мо ма-ло да-ље лик бед-ног чо-ве-ка, а од-мах иза ње-га лик си-ро-ма-штва.

То је про-блем прав-де, ви-ше прав-де не-го ми-ра.

По-не-кад, ско-ро у они-рич-ној ви-зи-ји, има-мо иде-ју о дру-гој стра-ни при-зме ка-пи-та-ли-зма, че-сто ре-а-гу-је-мо на сен-ти-мен-тал-ни или ми-ло-срд-ни на-чин, ли-це-мер-ни или ра-се-ја-ни, а те-шко опа-жа-мо ње-ну од-го-вор-ност, још ма-ње тра-жи-мо крив-це, јер смо из-гу-бље-ни у по-тра-зи за соп-стве-ном рав-но-те-жом.

Да-кле, шта је од-го-вор? Ни-је ла-ко, тре-ба има-ти хра-бро-сти да се чо-век то-ме хра-бро су-прот-ста-ви.

Хра-брост као мо-рал-ни ква-ли-тет, хра-брост за бу-ђе-ње и пре-по-род, хра-брост да се ви-ди да по-тро-шач-ка ор-ги-ја, рас-ка-ла-шност и ис-пра-зност бе-со-муч-не по-тро-шње, осим што нам да-ју не-мо-рал-ну ка-рак-те-ри-сти-ку, има-ју ите-ка-ко ве-зе са ту-ђим си-ро-ма-штвом. Има-мо јед-ну мо-гућ-ност: „дру-штве-ни ко-нус" про-тив „при-зме ка-пи-та-ли-зма". **<**

(Март 2006)